

10.8.2020

Hankesuunnitelma

<i>Laatija</i>	<i>Mari Ylä-Jarkko</i>	<i>Päiväys</i>	15.4.2020
<i>Hanke</i>	<i>Tiedon laatukehikko</i>	<i>Laskentakohde</i>	
<i>Nro</i>	TK- 26-655-20	<i>Viite</i>	
<i>Projektin asettaja</i>	<i>Marjo Bruun</i>	<i>Aloitusaika</i>	1.7.2020
<i>Hankepäällikkö</i>	<i>Essi Kaukonen</i>	<i>Valmistumisaika</i>	31.12.2022

Versiohistoria			
Versionro	pvm	Tekijä(t)	Muutos edelliseen versioon
Vn			
V4	30.6.2020	Mari Ylä-Jarkko	Korjattu budjetti, täydennetty henkilötiedot sekä VM:n kommentit
V3	2.6.2020	Outi Ahti-Miettinen, Mari Ylä-Jarkko	Päivitetty kommenttien pohjalta
V2	12.5.2020	Outi Ahti-Miettinen, Mari Ylä-Jarkko	Päivitetty muiden osallistujien ja VM:n palautteen pohjalta, lisätty resurssiarviot
V1	15.4.2020	Mari Ylä-Jarkko	

10.8.2020

SISÄLLYSLUETTELO

1. TARKOITUS, TARVE JA TAUSTA	3
2. TAVOITTEET, LOPPUTULOKSET JA HYÖDYT	3
3. YMPÄRISTÖ- JA SIDOSRYHMÄT	4
4. HANKKEEN TEHTÄVÄT JA RAJAUKSET	5
5. RISKIT JA OLETUKSET	6
6. HANKEORGANISAATIO, RESURSSIT JA TYÖMENETELMÄT	6
6.1. Hankeorganisaatio	6
6.2. Henkilöresurssit	7
6.3. Muut resurssit	8
6.4. Työmenetelmät	8
6.5. Ohjausryhmän työskentely	8
7. DOKUMENTOINTI	8
7.1. Hankkeen dokumentointi	8
8. VIESTINTÄ JA KOULUTUS	8
9. HANKKEEN PÄÄTTÄMINEN	9

10.8.2020

1. Tarkoitus, tarve ja tausta

Sipilän hallitus 2015 – 2019 antoi eduskunnalle valtioneuvoston selonteon tietopolitiikasta ja tekoälystä joulukuussa 2018. Selonteko (Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella) muodostaa tieto- ja linjauspohjan, jolle voidaan rakentaa priorisoituja konkreettisia toimenpiteitä sisältävä tiekartta. Tilastokeskus ehdotti tiekartalle yhtenä toimenpiteenä **julkisten tietovarantojen yhteisen laatukehikon** luomisen ja tietovarantojen laadun arvioimisen olemassa olevien kehikkojen pohjalta¹.

Syksyllä 2019 VM kutsui ryhmän asiantuntijavirastoja yhteen kolmeen Tietopolitiikan pyöreän pöydän keskusteluun. Tässä keskustelussa virastojen edustajat kannattivat laatukehikon luomista tietovarantojen laadun arvioimiseksi. Tilastokeskus yhtenä suurimmista tietojen käyttäjistä ja yhdistäjistä oli valmis ottamaan vetovastuun tästä työstä. Keskustelussa kaivattiin konkreettisia tuloksia ja ensimmäisiä luonnoksia julkishallinnon tietovarantojen yhteiseksi laatukehikoksi. Iteratiivista ja vaiheittaista etenemistä kannatettiin laajalti.

Taustalla laatukehikkoajatteluun on, että valtio ylläpitää ja käyttää laajoja tietovarantoja, joiden laatu vaihtelee ja joissa lainsäädännöllisenä ja laatutason lähtökohtana on ollut alun perin tietojen ensisijainen käyttö. Rekisterin pitäjät eivät ole määritelleet yhteisiä laatuvaatimuksia eikä tietovarantojen laadusta ole julkaistu Tilastokeskusta lukuun ottamatta analyysiä virastojen verkkosivuilla. Selkeämmällä laadun hallinnalla voitaisiin valtion tietovarantojen käsittelytyötä tehostaa ja niiden käyttöä edistää, jolloin voidaan aiempaa paremmin toteuttaa periaatetta ”tieto kerätään vain kerran”, noudattaa tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käytön minimoimista ja tiedonhallintalain toimeenpano olisi helpompaa.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi syventää tietopolitiikan johtamista ja tehdä julkisen tiedon avoimuudesta koko tietopolitiikan kantava periaate. Tietopolitiikalla kuvataan niitä politiikkatoimia, joilla mahdollistetaan tiedon tehokas, turvallinen ja eettinen hyödyntäminen. Julkisten tietovarantojen määrätietoista avaamista jatketaan ja tietovarannoille laaditaan niiden hyödyntämistä helpottavat sitovat laatukriteerit.

2. Tavoitteet, lopputulokset ja hyödyt

Hankkeessa luodaan tiedon omistajille tiedon laatumäärittelyt, jotka myös käyttöönotetaan. Laatumäärittelyillä linjataan avattavien tietoaineistojen laadusta, eheydestä, ajantasaisuudesta, kattavuudesta ja vertailukelpoisuudesta sekä edistetään tietojen yhteentoimivuutta. Tiedon laadulla tarkoitetaan muun muassa mittareita, tietomallinnusta ja käsitteitä, joiden avulla tietoaineistot saadaan mahdollisimman vertailukelpoiksi, yhteentoimiviksi ja hyödynnettäviksi. Hankkeen tavoitteena on tuottaa malli julkishallinnon yhteiseksi tietovarantojen laatukehikoksi, jonka avulla organisaatiot pystyvät

---

¹ Esimerkiksi YK:n maaliskuussa 2019 hyväksymä National Quality Assurance Frameworks Manual for Official Statistics (UN NQAF Manual) <https://unstats.un.org/unsd/statcom/50th-session/documents/BG-Item3d-NQAF-Manual-E.pdf>

10.8.2020

kuvaamaan omien tietovarantojen laatua käyttäjille ja joiden avulla tietovarantojen yhteiskäyttöisyyttä voidaan parantaa entisestään. Osana laatukehikkoa luodaan laatukriteerit koko julkishallinnon tietovarantojen laadun arvioimiseksi. Laatutermien (mm. laatukriteerit², laatukehikko, laatumäärittelyt ja laatukehikon hallintamalli) määritelmiä tässä kontekstissa tarkennetaan hankkeen aikana. Hanke kuuluu tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeeseen (VN/5386/2020), joka on osa Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategisten toimenpiteiden kokonaisuutta Marinin hallitusohjelman tavoitteista.

Julkisen sektorin avointa tietoa Euroopan unionissa sääntelee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/98/EY, annettu 17 päivänä marraskuuta 2003, julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (nk. PSI-direktiivi). Direktiiviä on aiemmin muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2013/37/EU. Jotta Euroopan taloudelle ja yhteiskunnalle voitaisiin varmistaa suotuisa säännösympäristö, jossa julkisen sektorin tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää täysimääräisenä, annettiin 20 päivänä kesäkuuta 2019 uudelleenlaadittu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1024 avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (nk. avoimen datan direktiivi).

Jotta julkisen sektorin hallussa olevia tietoja saadaan hyödynnettyä täysimääräisenä koneluettavasti, on tietovarannoille laadittava sitovat laatukriteerit. Näiden avulla tiedontuottajat voivat osoittaa huolehtivansa avattavien tietojen laadusta mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Tietojen helppo löydettävyyys, yhdisteltävyys, ymmärrettävyys ja sujuva käyttökokemus madaltavat tiedon käyttämiskynnystä ja hyödyntäminen lisääntyy. Tämä lisää osaltaan tiedon tuottajien motivaatiota tietojen ja tietoineistojen laadun sekä käytettävyyden parantamiseen. Tällä tavoitellaan itseään ruokkivaa tiedon laadun parantamisen ja hyödyntämisen ilmiötä, jolloin avatun tiedon hyödyt leviävät laajalle yhteiskuntaan, myös yritysten liittyessä mukaan avoimen tiedon tuottajiin.

3. Ympäristö- ja sidosryhmät

Hanke toteuttaa Marinin hallitusohjelman tavoitetta syventää tietopolitiikan johtamista ja tehdä julkisen tiedon avoimuudesta koko tietopolitiikan kantava periaate.

Hankkeen sidosryhmiä ovat kaikki rekisteriviranomaiset sekä julkishallinnon yhteisiä tietovarantoja käyttävät viranomaiset sekä muut tahot, mikäli niihin sovelletaan julkisuuslakia. Tiedon laatukehikkotyö ulotetaan koskemaan myös julkisomisteisia yhtiöitä. Hanke on osa VM:n *Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen* hanketta ja työllä on myös yhteys tiedonhallintalain toi-

---

² SFS-EN ISO 8402: Laatukriteerillä tarkoitetaan laadun määrittämisen perusteeksi valittua ominaisuutta. Laatukriteerien tulee olla mitattavissa olevia ominaisuuksia. Laatukriteeri pyritään täsmentämään sellaiseen muotoon, että sitä voi mitata. Laatukriteeri on peruste, jonka avulla tehdään arvioiva johtopäätös laadusta. Vertaamalla mittaustuloksia ennalta asetettuihin tavoitteisiin nähdään, onko tavoitteet saavutettu. Laatukriteeriä, jonka arvonmuuttumista tai kehittymistä seurataan ja joka toimii viitteenä palvelun laadusta, voidaan nimittää laatuindikaattoriksi.

10.8.2020

meenpanoon. Työssä huomioidaan muun muassa maa- ja metsätalousministeriön osoitejärjestelmän toteuttamishankkeessa tehtävä osoitetietojen laadun kehittämistyö.

4. Hankkeen tehtävät ja rajaukset

Hankkeen tehtävinä on

Vuonna 2020:

Q3:

- 1) Selvittää organisaatioiden nykykäytännöt julkishallinnon tietovarantojen laadunvarmistuksesta sekä koostaa yhteinen näkemys julkisten tietoaineistojen tämän hetken laadusta.
- 2) Benchmarkata muiden maiden käytänteitä. Esimerkiksi Viron tilastovirastolla on rooli tietovirastona, lisäksi Sveitsillä ja Uudella-Seelannilla voisi olla vastaavia kansallisia kehikoita. Myös muiden vahvojen rekisterimaiden tilanne tulee selvittää.

Tuotos:

- Raportti aineistojen laadusta ja käytössä olevista laatuksiteereistä

Q4:

- 3) Laadun varmistaminen ja sitovuuden laajuus suunnitellaan osaksi tietojen laatumäärittelyiden toteuttamista. Luodaan laatumäärittelyt, joilla linjataan avattavien tietoaineistojen laadusta, eheydestä, ajantasaisuudesta, kattavuudesta ja vertailukelpoisuudesta sekä edistetään tietojen yhteentoimivuutta. Laadulla tarkoitetaan muun muassa mittareita, tietomallinnusta ja käsitteitä, joiden avulla tietoaineistot ovat keskenään vertailukelpoisia ja uudelleenkäyttöä varten hyödynnettävissä.

Tuotos:

- Alustavat laatuksiteerit, joita voidaan soveltaa eri tietovarantoihin

Vuonna 2021:

- 4) Alustavia laatumäärittelyjä ryhdytään testaamaan ja soveltamaan eri tyyppisten tietoaineistojen osalta, erityisesti korkean lisäarvon tietoaineistoissa ja erikseen valittavissa käyttötapauksissa. Tuottaa pilottikuvaukset uusista tietovarannoista, esim. tulorekisteri, Koski-rekisteri ja Kansallinen maastotietokanta (KMTK). Pilottikuvauksia voisi julkaista Yhteentoimivuusalustalla (<https://www.suomidigi.fi/ohjeet-ja-tuki/yhteentoimivuusalusta>)
- 5) Arvioida pilottien pohjalta laatuksiteerikokoon toimivuutta ja tuottaa malli, jolla muut toimijat voivat tuottaa tietoja tietovarantojen laadusta julkiseen tietovarantoon.

10.8.2020

Tuotokset:

- Raportti pilotoinnista
- Laatuksiteerit ja käyttöönottosuunnitelma
- Käyttöönnoton tuen suunnittelu ja aloitus

Vuonna 2022:

- 6) Varmistetaan toiminnan jatkuvuus ja ylläpito. Laatuksiteerit otetaan käyttöön. Tunnistetaan ja sovitaan tarvittavat tehtävät ja toimijat toiminnan ylläpidosta.

Tuotokset:

- Ehdotus laatuksiteerikokouksen hallintamalliksi
- Käyttöönnoton tuki

Hankkeen tehtävänä ei ole parantaa tietovarantojen laatua eikä muuttaa organisaatioiden välisiä vastuunjakoja tietovarantojen ylläpidosta ja päivityksestä.

5. Riskit ja oletukset

Hankkeen riskeinä nähdään:

- 1) Tiedon laatumäärittelyistä ei päästä yhteisymmärrykseen kansallisella tasolla eikä alustavia laatuksiteereitä saada näin ollen tavoiteaikataulujen mukaisesti määriteltyä.
- 2) Tarvittavia organisaatiota ei saada sitoutumaan tarvittavasti hankkeeseen. Toisaalta kaikki organisaatiot kokivat hankkeen tärkeäksi syksyn 2019 pyöreän pöydän keskusteluissa.
- 3) Uusien laatuksiteerien käyttöönotto epäonnistuu osin tai kokonaan. Kriteerit koetaan liian vaikeiksi tai niiden käyttöönottoa ei tueta tarpeeksi. Riskiä pyritään estämään ottamalla malli käyttöön asteittain ja pienten voittojen kautta. Kehikolla on selkeä hallintamalli, jossa määritellään, miten käyttöä seurataan ja arvioidaan.
- 4) Laatumäärittelykset saadaan tuotettua vain kapealta tietoalueelta.

6. Hankeorganisaatio, resurssit ja työmenetelmät

6.1. Hankeorganisaatio

Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä valtion virastojen kanssa. Tilastokeskus asettaa osahankkeelle hankeryhmän, johon kutsutaan mukaan valtionhallinnon edustajia. Hanketta vetää Tilastokeskuksen rekrytoima hankepäällikkö. Valtiovarainministeriö nimeää hankkeelle ohjausryhmän. Työskentelyssä huomioidaan muun muassa maa- ja metsätalousministeriön osoitejärjestelmän toteuttamishankkeessa tehtävä osoitetietojen laadun kehittämistyö.

10.8.2020

Hankkeeseen osallistuvat seuraavat organisaatiot (suluissa yhteyshenkilöt):

- Tilastokeskus (hankepäälikkö Essi Kaukonen, ohjausryhmän puheenjohtaja)
- Digi- ja väestötietovirasto (ylijohtaja Timo Salovaara, johtaja Mikko Pitkänen ja johtava asiantuntija Riitta Alkula)
- Kela (tilastopäälikkö Vesa Ylönen)
- Maanmittauslaitos (tietohallintojohtaja Marja Rantala)
- Opetushallitus (tietohallintojohtaja Erja Nokkanen ja projektipäälikkö Kukka-Maaria Berg)
- Patentti- ja rekisterihallitus (ICT-kehitysjohtajamme Sari Kuisma-Kari)
- Tulli (tietoasiantuntija Susanna Summa ja tilastajohtaja Olli-Pekka Penttilä)
- Työterveyslaitos (tuotepäälikkö Riku Louhimo)
- Valtiokonttori (apulaisjohtaja Olli Ahonen)
- Verohallinto (tietohallintopäälikkö Jaana Lehtilä ja ryhmäpäälikkö Alpo Lahtinen)

Valtiovarainministeriö asettaa hankkeelle erillisen ohjausryhmän. Hankkeella on Tilastokeskuksessa oma ohjausryhmä. Tilastokeskuksen ohjausryhmän puheenjohtajan toimii tilastajohtaja (1.9.20 alkaen osastopäälikkö) Mari Ylä-Jarkko, jäsenenä tilastajohtaja (1.9.20 alkaen osastopäälikkö) Jussi Heino, tietopalvelujohtaja (1.9.20 alkaen osastopäälikkö) Hannele Orjala ja laatupäälikkö Outi Ahti-Miettinen ja ohjausryhmän sihteerinä toimii hankkeen hankepäälikkö Essi Kaukonen. Tilastokeskus nimeää muut henkilöt hankkeeseen elokuussa 2020.

6.2. Henkilöresurssit

Hankkeeseen arvioidaan käytettävän yhteensä noin 14 henkilötyövuotta. Tilastokeskus palkkaa hankkeeseen hankepäälikön.

	2020	2021	2022	Yht.
Tilastokeskus	1,38	2,75	2,75	6,88
<i>Hankepäälikkö/-koordinaattori</i>	<i>0,50</i>	<i>1,00</i>	<i>1,00</i>	<i>2,50</i>
<i>Metatietoasiantuntija</i>	<i>0,25</i>	<i>0,50</i>	<i>0,50</i>	<i>1,25</i>
<i>Aineistonkäsittelijät, 2 hlöä / 0,5htv</i>	<i>0,50</i>	<i>1,00</i>	<i>1,00</i>	<i>2,50</i>
<i>Ohjaus Tilastokeskuksessa</i>	<i>0,13</i>	<i>0,25</i>	<i>0,25</i>	<i>0,63</i>
MML	0,25	0,5	0,5	1,25
OPH	0,25	0,5	0,5	1,25
Vero	0,25	0,5	0,5	1,25
DVV	0,125	0,25	0,25	0,63
Kela	0,125	0,25	0,25	0,63
PRH	0,125	0,25	0,25	0,63
TTL	0,125	0,25	0,25	0,63
VK	0,125	0,25	0,25	0,63
YHTEENSÄ	2,75	5,50	5,50	13,75

10.8.2020

6.3. Muut resurssit

Lisäksi hankkeen tehtäviin kuuluu benchmarkkausten tekeminen muiden maiden vastaavista kehikoista, esim. Viro, Sveitsi, Uusi-Seelanti. Hanke varautuu myös konsulttipalveluiden käyttöön sekä mahdolliseen koulutusmateriaalin valmistamiseen ostopalveluna.

Henkilökuluissa on huomioitu Tilastokeskuksen lisärekryointitarpeet hankkeen vetovastuujohdosta. Muiden mukanaolevien organisaatioiden osalta työ on budjettityötä.

Hankkeen kokonaisbudjetti-arvio:

	2020	2021	2022	Yhteensä
Henkilökulut (Tilastokeskus)	87 200,00	173 750,00	173 750,00	434 700,00
Matkakulut	15 000,00	15 000,00		30 000,00
Ostopalvelut, ml. Koulutus	30 000,00	65 000,00	65 000,00	160 000,00
Hanke yhteensä	132 200,00	253 750,00	238 750,00	624 700,00

6.4. Työmenetelmät

Hanke sopii toimintansa työmenetelmät myöhemmin. Pääsääntöisesti työn etenemisestä vastaa Tilastokeskuksessa hankepäällikkö.

6.5. Ohjausryhmän työskentely

Hankkeen VM:n ohjausryhmä kokoontuu erikseen sovittavan aikataulun mukaan.

Tilastokeskuksen sisäinen ohjausryhmä kokoontuu noin kuukauden välein. Tämän ohjausryhmän tehtävänä on auttaa hankepäällikköä hankkeen operatiivisessa toiminnassa.

7. Dokumentointi

7.1. Hankkeen dokumentointi

Hankkeelle luodaan oma Teams-kanava Tilastokeskuksen Teams-ympäristöön, jonne hankkeeseen osallistuvat tahot kutsutaan.

Hankkeessa tuotettu laatukehikkomalli on tarkoitus julkaista Tiedonhallintalautakunnan suosituksena. Muun hankkeessa syntyvän dokumentaation julkaisemisesta sovitaan erikseen.

8. Viestintä ja koulutus

Hankkeen etenemisestä sekä tuotoksista viestitään yhteistyössä VM:n kanssa osana Tilastokeskuksen viestintää. Viestinnästä sovitaan yhdessä muiden mukana olevien organisaatioiden kanssa sekä tehdään yhteistyössä VM:n Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hanketta.

10.8.2020

Hankkeessa varaudutaan järjestämään työpajoja laatukehikon tarpeiden kartoittamiseksi. Lisäksi hanke tuottaa koulutusmateriaalin laatukehikon valmistuttua. Toimenpiteiden edistämistä ja käyttöönottoa tuetaan koulutuksilla, seminaarilla, kokouksilla tai muilla tarvittavilla tilaisuuksilla.

9. Hankkeen päättäminen

Hanke päättyy 31.12.2022 mennessä. Hankkeesta laaditaan loppuraportti.